

Рецензент: Ковальов А.І. д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету
30.04.2015

УДК 338.48(477.74)

Кремень Руслана, Каражия Едуард

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ТА ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В статті запропоновано визначення поняття лікувально-оздоровчого туризму, розглянуто стан ринку санаторно-курортного і оздоровчого туризму в Одеському регіоні, а також проаналізовані основні проблеми його розвитку. На основі цих даних, було виявлено що кількість відпочиваючих у різних типах лікувально-оздоровчих закладів та в розрізі міст та районів Одеської області має тенденцію до скорочення. Причиною цього є ряд проблем, які були проаналізовані у статті. До них відносяться: недостатньо розвинена матеріально-технічна база, застаріле обладнання, недоліки в системі управління і державного регулювання в сфері санаторно-курортного та оздоровчого туризму. У статті запропоновані можливі шляхи вирішення цих проблем, а також перспективні напрямки покращення стану даного ринку.

Ключові слова: санаторно-курортний туризм, лікувально-оздоровчі послуги, оздоровчий туризм, проблеми розвитку в санаторно-курортній галузі

Кремень Руслана, Каражия Едуард

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО И ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

В статье предложено определение понятия лечебно-оздоровительного туризма, рассмотрено состояние рынка санаторно-курортного и оздоровительного туризма в Одесском регионе, а также проанализированы основные проблемы его развития. На основе этих

этих данных, было выявлено что количество отдыхающих в различных типах лечебно-оздоровительных учреждений и в разрезе городов и районов Одесской области имеет тенденцию к сокращению. Причиной этого является ряд проблем, которые были проанализированы в статье. К ним относятся: недостаточно развитая материально-техническая база, устаревшее оборудование, недостатки в системе управления и государственного регулирования в сфере санаторно-курортного и оздоровительного туризма. В статье предложены возможные пути решения этих проблем, а также перспективные направления улучшения состояния данного рынка.

Ключевые слова: санаторно-курортный туризм, лечебно-оздоровительные услуги, оздоровительный туризм, проблемы развития санаторно-курортной отрасли

Kremen Ruslana, Karazhiya Eduard
Problems of the development of sanatorium-spa and wellness tourism in Odessa region

In the article there were proposed the definition of health tourism, considered the market of Spa and wellness Tourism in Odessa region, also there were analyzed the main problems of its development. Data-based it was found that the number of tourists in various types of medical and health institutions and in the towns and districts of Odessa region tends to decrease. The reason for this is the number of issues that were discussed in the article. As the main reasons there were taken inadequate physical infrastructure, outdated equipment, deficiencies in the control system and State regulation in the sphere of sanatorium-and-Spa and health tourism. In the article were offered possible solutions to these problems, as well as the perspective directions of improving the State of the market.

Keywords: health resort tourism, health tourism, therapeutic services, the development of sanatorium-and-spa industry

Постановка проблеми. За останні 3 роки стан ринку санаторно-курортного та оздоровчого туризму значно погіршився, спостерігається негативна тенденція до скорочення кількості відпочиваючих у санаторно-курортних установах Одеської області. Актуальність даної статті полягає в визначенні та дослідженні проблем, що заважають розвитку санаторно-курортного і оздоровчого

туризму в Одеській області, а також в розробці конкретних пропозицій щодо їх вирішення.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Санаторно-курортна діяльність за своєю специфікою стала об'єктом дослідження багатьох українських вчених, таких як: О.О. Любіцева, Г.В. Казачковська, В.І. Стафійчук, О.О. Бейдик та інші. Так, наприклад, Казачковська Г.В. у своїй статті «Підвищення ефективності управління курортно-рекреаційним комплексом» розглядала сучасні проблеми розвитку санаторно-курортного туризму, в наукових роботах Стафійчука В.І. та Бейдик О.О. висвітлено сучасні економічні та організаційні питання в сфері санаторно-курортної справи. Однак в їх роботах недостатньо уваги приділено особливостям розвитку санаторно-курортної діяльності в Україні.

Формування цілі. Метою статті є визначення поняття лікувально-оздоровчого туризму, аналіз статистичних даних про розвиток ринку санаторно-курортного туризму Одеського регіону, на підставі якого здійснено дослідження та обґрунтування проблем, висновків та пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Санаторно-курортний чи лікувальний туризм є важливою складовою туристичної галузі, оскільки є надзвичайно прибутковим. По всьому світі спостерігається збільшення кількості санаторно-курортних закладів з гідним рівнем обслуговування та різноманітним спектром послуг. Через підвищену цікавість до його розвитку з боку владних структур та приватних підприємців частка лікувального туризму в формуванні зовнішніх та внутрішніх потоків є досить значною.

Ринок санаторно-курортного та оздоровчого туризму як економічна система являє собою сукупність економічних відносин та інститутів, визначаючих характер функціонування, взаємодії суб'єктів господарювання, які забезпечують виробництво й реалізацію лікувально-оздоровчих послуг. На вході в цю систему знаходяться туристичні та природно-рекреаційні ресурси, а на виході – санаторно-курортні та оздоровчі послуги. У соціальному плані функціонування санаторно-курортного комплексу зумовлено потребою людей у відпочинку, лікуванні, курортної реабілітації, відтворенні фізичних, емоційних та інтелектуальних сил.

Варто зазначити, що у науковці також немає єдиної думки

щодо трактування терміну «лікувально-оздоровчий туризм». Так, деякі українські та зарубіжні вчені вважають, що цей вид туризму є складовою іншого виду туризму – наприклад, рекреаційного, тобто «подорожі з метою відпочинку, оздоровлення і лікування», медичного, «головною метою якого є лікування чи перебування у медичних закладах та який складається з лікувально-оздоровчого, оздоровчого та лікувального туризму» [5, с. 174].

У статті 4 Закону України «Про туризм» серед різноманіття видів туризму залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак указано на існування такого виду як лікувально-оздоровчий однак дефініції його не визначено [1, с. 230].

Оскільки Україна наділена різноманітними природно-рекреаційними ресурсами та є країною з одними за найбільших бальнеологічних запасів в Європі, то вона має невичерпний потенціал розвитку саме лікувального та оздоровчого туризму. За своїм рекреаційно-туристичним потенціалом Одеса займає одну з лідируючих позицій на національному ринку туристичних послуг. Особливості економіко-географічного розташування, розвитку транспортної галузі, чудові природно-кліматичні умови, велика кількість архітектурних пам'яток, лікувальних грязей та джерел мінеральних вод формують позитивні передумови для успішної реалізації конкурентного потенціалу міста на міжнародному ринку рекреаційно-туристичних послуг.

В Одеській області налічується 22 курорти, розташовані переважно на чорноморському узбережжі у межах таких адміністративно-територіальних одиниць [4]:

- обласний центр – м. Одеса;
- Білгород-Дністровський район – 7 селищ: Затока, Сергіївка, Косівка, Курортне, Миколаївка, Попаздра, Приморське;
- Комінтернівський район – 6 селищ: Гвардійське, Ліски, Вапнярка, Крижанівка, Нова Дофінівка, Сичавка;
- Овідіопольський район – 5 селищ: Грибівка, Дальник, Кароліно-Бугаз, Санжійка, Іллічівка;
- Татарбунарський район - 3 селища: Лебедівка, Приморське, Тузли.

Найпоширенішими закладами лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні визначено бази відпочинку, питома вага яких становить 87,8% зі всієї кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів [2, с. 34; 7, с. 68].

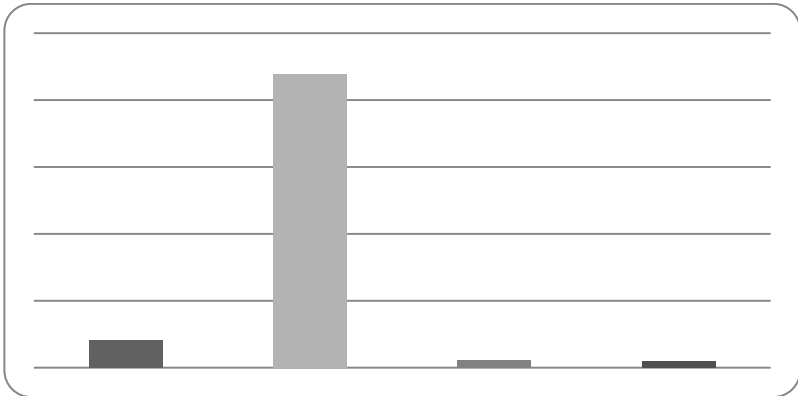

Рис. 1. Структура закладів лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні

Ємність лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону розділяється нерівномірно по містах та районах області. Так, на 3 міста Одещини (Одеса, Іллічівськ та Южне) доводиться біля 23% усіх наявних місць у санаторно-курортних та оздоровчих підприємств, у той час як основна кількість баз відпочинку зосереджена по районах області – Білгород-Дністровському, Біляївському, Ізмаїльському, Кілійському, Комінтернівському, Овідіопольському, Савранському, Татарбунарському, які забезпечують 77% одноразової місткості досліджуваних закладів (рис.2).

Лікувально-оздоровчий туризм з точки зору споживачів має такі характерні особливості:

- велика тривалість перебування, так як курс лікування на курорті, поза залежністю від типу останнього та захворювання, складає порядка трьох тижнів, інакше лікування виявиться неефективним; аналогічна ситуація склалася із оздоровленням – норма тривалості ще за радянських ів в оздоровчих закладах вважалася 12 діб;

- висока вартість перебування в закладах такого типу, що включає вартість різноманітних медичних процедур, консультації досвідчених фахівців, додаткове харчування у рамках спеціально розроблених дієт тощо;
- індивідуальна основа подорожі з лікувально-оздоровчою метою;
- вік туристів – люди зрілого віку, які роблять свій вибір між курортами, спеціалізованими на лікуванні конкретних захворювань.

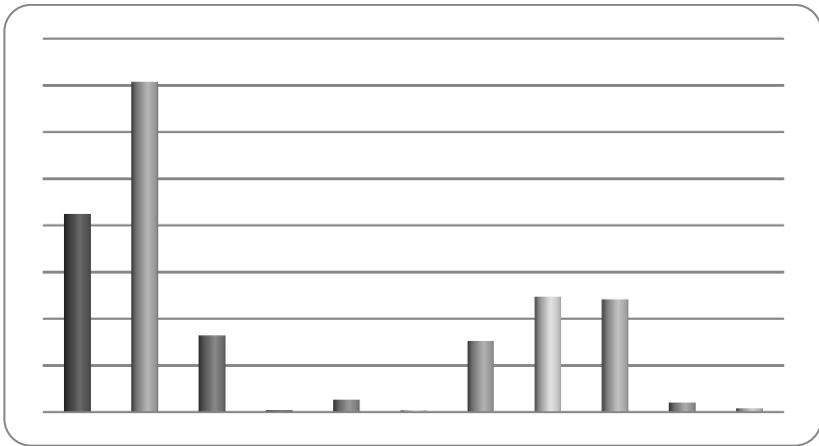

Рис.2 Розташування лікувально-оздоровчої бази Одеської області у 2013 р. [2, с. 52]

Хоча останнім часом лікувально-оздоровчий туризм змінюється. Перш за все можемо бачити це по частковій зміні віку туристів. Традиційно, санаторно-курортний туризм був відпочинком для людей похилого віку, що хотять покращити свій стан здоров'я, але на сьогоднішній день оздоровчі центри перетворюються на поліфункціональні, розраховані на широке коло споживачів. Ця трансформація обумовлена зміною характеру попиту на лікувально-оздоровчі послуги. Здоровий спосіб життя стає все більш популярним у світі, людям необхідні антисрессові програми, що допоможуть їм відновлюватись після важких робочих днів. Як вважають експерти, саме люди середнього віку будуть головними споживачами лікувально-оздоровчих послуг через 10-15 років і саме це стане

гарантією процвітання санаторно-курортного та оздоровчого туризму в 21 столітті. Іншою причиною переорієнтації також є те, що фінансова підтримка з боку держави та муніципалітетів поступово зменшується і для виходу на нові сегменти споживчого ринку необхідно залучити нових клієнтів, оздоровниці змушені диверсифікувати свій продукт [3, с. 148].

Особливість лікувально-оздоровчого обслуговування як складової туристичної послуги в методологічному аспекті полягає в тому, що вона характеризується споживчими вартостями чотирьох видів:

по-перше, споживчими вартостями, які не є продуктами людської праці (клімат, ландшафт, флора і фауна);

по-друге, споживчими вартостями праці, яка була витрачена в минулому та не приймає товарної форми (пам'ятники культури);

по-третє, споживчими вартостями, якими користуються туристи безкоштовно, хоча вони і вимагають витрат на їх відновлення (парки, ліси, пляжі);

по-четверте, споживчими вартостями, виступаючими як товари і послуги рекреаційного призначення.

Таким чином, можна говорити про подвійну природу санаторно-курортної та оздоровчої послуги: перші три види споживчих вартостей є визначальними у виборі напрямку руху рекреанта, четвертий вид характеризує лікувально-оздоровчу послугу як продукт праці, призначений для продажу, як товар.

За словами представника Комітету Верховної Ради з соціальної політики та праці, на сьогодні близько 13,5 мільйонів громадян України застраховані від тимчасової втрати працездатності або інвалідності внаслідок нещасних випадків на виробництві та профзахворювань. Два профільних фонду забезпечують цих людей санаторно-курортним лікуванням. І хоча в 2013 році їх показники значно покращилися, попередні 5 років цифри були невтішними. Наприклад, при щорічному збільшенні доходів у середньому на 47 % обсяги видатків на санаторно-курортне лікування скорочувалися. Кількість путівок зменшилася на 23 %. Крім того, процедура тендерів робить деякі путівки неактуальними, а отже, марними для людей [5].

Дослідження розподілу кількості клієнтів санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одещини наведено у таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці можна зробити наступні висновки: На протязі аналізованого періоду в Одеському регіоні кількість відпочиваючих зменшилась на 39836 осіб (або на 13%); у санаторіях кількість клієнтів скоротилося найбільше – на 24381 особу (або на 22,9%); також, бази відпочинку, будинки і пансіонати обслужили менше споживачів – на 13210 осіб та на 4902 осіб відповідно; стосовно санаторіїв-профілакторіїв, чисельність відпочиваючих збільшилася – на 2664 особи (або на 18,1%).

Таблиця 1

Кількість відпочиваючих за типами лікувально-оздоровчих закладів Одеського регіону у 2011 – 2013 роках [2, с. 24]

Тип закладу	Од.вим	Роки		
		2011	2012	2013
Санаторі	Осіб	106434	86958	82053
	%	34,7	32,0	30,7
Санаторій-профілакторій	Осіб	14705	14575	17369
	%	4,8	5,3	6,4
Пансіонати	Осіб	12360	6411	7458
	%	4,0	2,4	2,8
Заклади 1-2 денного перебування	Осіб	64	929	57
	%	0,1	0,2	0,1
Бази відпочинку	Осіб	172972	163677	159762
	%	56,4	60,1	60,0
Усього	Осіб	306535	272550	266699
	%	100,0	100,0	100,0

На основі дослідження кількості відпочиваючих по Одеському регіону, проведене у таблиці 2, можна стверджувати, що дві третини туристопотоку з метою лікування та оздоровлення обслуговується по районах області, де в основному зосереджені бази відпочинку, розташовані на морському узбережжі.

Частіше всього найбільш популярними є Білгород-Дністровський та Овідіопольський райони. У містах Одещини решта туристопотоку можуть отримати послуги по санаторно-курортному обслуговуванню. Загальна кількість відпочиваючих, а також їх чисельність в розрізі міст та районів області, має тенденцію до скорочення.

На ринку лікувально-оздоровчих послуг доцільно виділити характерні проблеми, що стримують розвиток санаторно-курортної галузі не тільки Одеського регіону, а й усієї України:

- різновідомча підпорядкованість рекреаційного та санаторно-курортного комплексів;
- недоліки в системі регіонального управління ринком лікувально-оздоровчих послуг;
- проблеми, пов'язані з тіньовою економікою у даному секторі;
- відсутність співвідношення між вартістю путівки та якістю провіання в санаторно-туристичному закладі;
- невирішеність питань щодо передачі частини повноважень органам місцевого самоврядування.

Таблиця 2

Кількість відпочиваючих по адміністративно-територіальних підрозділах Одеського регіону за 2011 – 2013 роки [7, с. 42]

Місяця відпочинку	Од. виміру	Роки		
		2011	2012	2013
У містах (Одеса, Іллічівськ, Южне)	Осіб	103167	82856	82954
	%	33,7	30,4	31,1
У районах	Осіб	203368	189694	183745
	%	66,3	69,6	68,9
Усього	Осіб	306535	272550	266699
	%	100,0	100,0	100,0

Одним із основних стримуючих факторів із боку споживача є високий рівень цін на оздоровчі послуги та лікувальні путівки. На сьогоднішній день, можливо підвищення цін і є неминучим заходом, але це приводить до щорічного зменшення завантаженості санаторних закладів в середньому на 20%. Така тенденція формується оскільки значне підвищення ціни не впливає на покращення умов і якості проживання та оновлення матеріально-технічної бази [6, с. 283].

Також, для одеського ринку санаторно-курортних послуг характерними є наступні фактори, які стримують його інтенсивний розвиток:

- застаріла матеріально-технічна база і інфраструктура ринку

лікувально-оздоровчих послуг;

- продаж або передача в оренду земель, на яких знаходяться об'єкти курортно-туристичного призначення, приватним фізичним або юридичним особам;

- сучасна забудова прибережної території підприємствами, діяльність яких не відповідає її функціональному призначенню.

На даний момент, для покращення загального стану матеріально-технічної бази розроблені рекомендації за підсумками засідання профільного комітету. Одним з яких є пропозиція звільнити санаторно-курортні установи від сплати податку або виділити їм державну субвенцію [5].

Формування стратегії розвитку курортно-рекреаційного господарства в Одеській області і в Україні в цілому є дуже актуальним у зв'язку з деякими чинниками:

- покращення стану здоров'я населення країни;

- забезпечення взаємодії між органами державної влади та її суб'єктами щодо раціонального використання природно-рекреаційних ресурсів;

- оскільки природно-рекреаційні комплекси дуже важливі як на національному рівні, так і на міжнародному, то це буде також сприяти соціально-економічному прогресу та прискоренні інтеграції України у світову економічну систему.

Отже, можна виділити ряд перспективних напрямів розвитку ринку лікувально - оздоровчих послуг, який ґрунтується на реалізації наступних заходів:

1) підвищення ефективності державного регулювання діяльністю курортно-рекреаційної системи, що включає:

- розробку нормативно-правових актів, покликаних забезпечити реалізацію, соціальної політики в плані доступності для громадян санаторно-курортного лікування і оздоровчого відпочинку;

- вдосконалення системи інформування про можливості санаторно-курортної галузі Одеського регіону і країни в цілому;

- виділення державної підтримки у вигляді субсидії або субвенції на розвиток і покращення стану санаторно-курортних установ;

- удосконалення фінансово-економічних механізмів підтримки;

- 2) створення, розвиток, розширення, реконструкція, перепрофілювання лікувально-оздоровчих закладів;
- 3) раціональне використання природно-рекреаційних ресурсів;
- 4) впровадження нових форм лікувально-оздоровчого обслуговування, що включає в себе розширення спектру рекреаційних та супутніх послуг, а також підвищення рівня сервісу і комфортності;
- 5) розвиток рекреаційного підприємництва;
- 6) розвиток інфраструктури рекреації, що полягає в підвищенні рівня матеріально-технічної оснащеності підприємств та залученні інвестицій у дану сферу;
- 7) забезпечення рекреаційних закладів кваліфікованими фахівцями.

Висновки. Ринок лікувально-оздоровчих послуг Одеського регіону, на даний час, недостатньо ефективно функціонує в силу неповного використання ресурсного потенціалу, недостатньої підтримки гідного рівня матеріально-технічної бази, досить низької якості надаваного санаторно-курортного обслуговування, відсутності розгалуженої системи рекламування вітчизняних рекреаційних послуг на внутрішньому та світовому туристичних ринках. Як результат є щорічне зниження показників використання споживачами послуг, що надаються санаторно-курортної галуззю Одеського регіону, і скорочення їх загальної чисельності.

Таким чином, оптимальний розвиток підприємств Одеського санаторно-курортного комплексу може бути забезпечено тільки за умови підтримання рівноваги між збереженням природних ресурсів, економічними ресурсами та соціальними потребами, а також за допомогою підвищення рівня матеріально-технічної бази, якості надаваних послуг і розширення їх асортименту.

Література

1. Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15.09.1995р. - Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 1995.- N 31.- ст.241
2. Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області : статистичний збірник. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2013. – 68 с.
3. Гайванович Н.В. Комплекс маркетингу у сфері послуг:

процес та забезпечення / Н.В. Гайванович // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Логістика. — 2009. — № 649. — С. 145-153.

4. Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до курортних: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1996 року № 1576 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.portal.rada.gov.ua>.

5. Проблеми санаторно-курортного туризму [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://glasweb.com/problemsanatornokurortnogo-lecheniya/>

6. Ринки туристичних послуг : стан і тенденції розвитку : монографія / за заг. ред. професора В. Г. Герасименка ; авт. кол. : В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2013. – 335 с.

7. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні: статистичний бюлетень Державного комітету статистики України. – К.:Держкомстат України, 2013. – 99 с.

1. Zakon Ukrainy` «Pro tury`zm» # 324/95-VR vid 15.09.1995r. - Vidomosti Verhovnoyi Rady` Ukrainy` (VVR).- 1995.- N 31.- st.241

2. Goteli ta inshi miscya dlya ty`mchasovogo prozhy`vannya Odes`koyi oblasti : staty`sty`chny`j zbirny`k. – Odesa: Golovne upravlinnya staty`sty`ky` v Odes`kij oblasti, 2013. – 68 s.

3. Gajvanovy`ch N.V. Kompleks markety`ngu u sferi poslug: proces ta zabezpechennya / N.V. Gajvanovy`ch // Visn. Nacz. un-tu "L`viv. politexnika". Logisty`ka. — 2009. — № 649. — S. 145-153.

4. Pro zatverdzhennya pereliku naseleny`x punktiv, vidneseny`x do kurortny`x: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy` vid 28 grudnya 1996 roku # 1576 (zi zminamy` ta dopovnennyamy`) [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.portal.rada.gov.ua>.

5. Problemy` sanatorno-kurortnogo tury`zmu [Elektronny`j resurs]. - Rezhy`m dostupu: <http://glasweb.com/problemsanatornokurortnogo-lecheniya/>

6. Ry`nky` tury`sty`chny`x poslug : stan i tendencyi rozvy`tku : monografiya / za zag. red. profesora V. G. Gerasy`menka ; avt. kol. : V. G. Gerasy`menko, S. S. Galasyuk, S. G. Nezdojminov [ta in.]. – Odesa : Astropry`nt, 2013. – 335 s

7. Sanatorno-kurortne likuvannya, organizovany`j vidpochy`nok ta.

ury`zm v Ukrayini: staty`sty`chny`j byuleten` Derzhavnogo komitetu staty`sty`ky` Ukrayiny`. – K.:Derzhkomstat Ukrayiny`, 2013. – 99 s.

Рецензент: Ковальов А.І. д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету
6.05.2015

УДК 338.47:65.012.8

Михайлова Любов

АНАЛИЗ СУЩЕСТВУЮЩИХ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕР ПО ЗАЩИТЕ ИНФОРМАЦИИ

Стремительное развитие информационных технологий влечет за собой ряд проблем, одной из которых является защита информации. Проблема необходимости защиты информации от внешнего воздействия и действий инсайдеров особенно остро стоит в телекоммуникационной сфере. Над проблемой защищенности передаваемой информации по телекоммуникационным сетям работает большое количество специалистов в различных странах мира. Однако увлечение отдельными решениями в области защиты информации заслоняет еще одну фундаментальную проблему, а именно проблему оценки эффективности комплексной системы защиты информации. Поэтому целью статьи является анализ существующих методов оценки эффективности систем защиты информации используемых в разных сферах и возможности их применения в телекоммуникационной сфере. В работе проанализированы существующие подходы к оценке эффективности комплексных систем защиты информации. Показаны их достоинства и недостатки. Рассмотрены отдельные элементы данных подходов, которые могут быть использованы для оценки эффективности комплексных систем защиты информации в телекоммуникационной сфере.

Ключевые слова: эффект, информационная безопасность, комплексная система защиты информации, затраты, телекоммуникации, риск.